

על סקלה נוטפת דם

לאה הרפז: **הקשב הזה**, ספרי עתון 77
2015, 75 עמ'

כאשר באים לדבר בספרה החדש של לאה הרפז **הקשב הזה** כדאי לזכור שהיא לא רק משוררת אלא היא גם ציירת מקורית ומעצבת אופנה של סריגים מרהיבים. יכולתה כציירת שימשה אותה גם בציור העטיפה לספר הזה. למיטב זיכרוני מפרסומיה בפייסבוק היא ציירה את העטיפה בלי קשר לספר, אבל כשהכינה את הספר, הבינה היטב את החיבור העמוק שיש לעטיפה אל לבם של השירים הכלולים בו.

העטיפה מייצגת באורח כמעט פלאי את המתח העצום בין ארוס לתנטוס השורר בספר בגלל אימי הגיל ותחלואים מקצרי חיים, שמדובר בהם בפירוט בפרק השביעי של הספר. בפרק זה יש שירים מחוויותיה של המשוררת סביב ניתוח מציל חיים. על העטיפה מופיעים דימויים המייצגים את הפתח הנשי ובו בזמן הם נראים כעלי שלכת. בדימויים אלה ההתכללו

באורח פלא הארוס, הלידה, הזקנה והמוות. יתר על כן, הדימויים האלה גם נראים כבקטריות בצלחת פייטרי בהגדלה של מיקרוסקופ וכך נכללה בהם גם הסכנה שיש בארוס הגואה בנפש בלי רסן. גם הרקע האדום של העטיפה אוקסימורוני: הדם הוא מייצוגי של הפריין הנשי, דם המחזור ודם הלידה. אבל דם שלא במקומו ובמועדו קשור בפציעה או במחלה ונושא עמו סכנה וחרדה. הצבע האדום הוא גם מסמן של פריחה וחיוניות, של לידה, פרחים ויין, אבל לתוך האדום של העטיפה חודרים צללים מאיימים – הדם משחיר מנוכחות המוות, כמו בשיר 8 של המחזור השביעי, שבו מתואר מפגש עם מלאך המוות ו**בְּחֻצְפָּה נְעִירָתִי אֲנִי סוֹחֶפֶת אוֹתוֹ, עַל גְּלִימָתוֹ הַשְּׁחוּרָה/ וְאֵינִי הוּא מַעַן לְסַרְבֵּי כִּי עֵזָה הַתְּסִיחָה/ וְגַם דְמוֹ הַשְּׁחוּרֵ תוֹסְסוֹסֶסֶס** (עמ' 66).

לספר שבידי, צורפה מסמנת שהיא יצירה בפני עצמה, הצבועה גם היא באדום כהה. המלבן של המסמנת מזכיר מלבני זכוכית דקים ששימשו בשעתו לבדיקות דם במיקרוסקופ, אבל חומריותו התבליטית של האדום מעוררת אסוציאציה מאיימת של רקמה מהגוף. אם מסתכלים היטב נגלה באדום המאיים גם פרח קטן המעביר את הזרם האסוציאטיבי אל היפה והחיוני – אל אודם ורדים ויין. נוסח אחר ומילולי לתכניה של המסמנת מצוי בשיר 'סביבי האימה', עמ' 52. **וְהַכְּלוּם הִזָּה צוֹעֵד לְכַטֵּחַ/ בְּצַעֲדִים נְחוּשִׁים/ אֲנִי מְצִיֶּרֶת עַל בֶּד לִבִּי/ אֶת פְּנֵי הַזְּמֵן/ עַל פְּנֵי הַסְּקָלָה הַנוֹטֶפֶת דָּם/ אֲנִי מְצִיֶּרֶת שׁוֹשֵׁן צְחוּר;**

היכולת של המשוררת ליצור דימויים אוקסימורוניים בשירה ובציור היא מהאיכויות של

אופיר משרקי

מ.ת.ג.

הַמְתָּג שְׁלוֹחֲצִים עָלָיו מְעַבֵּיר חֲשָׁמַל
בְּחוּטִים תַּת קִירָיִים (לֹא נִרְאִים
לְעֵין, אוֹלֵי אֲדָמַיִם)

מְגִיעִים לְבֵית הַמְּנוּרָה, וְלִמֶּ
נוֹרָה מְעַבֵּרִים מְסָרִים
לְמַתָּג כָּלֵל לֹא אֶכְפֵּת
שֶׁהַמְּנוּרָה נִשְׁרָפָה לְפָנַי

שְׁלוֹשָׁה יָמִים אוֹ אַרְבָּעָה
אֶתָּה מִבֵּין לְאֵן אֲנִי חוֹתֵר
אֶתָּה מִבֵּין

תהום באמצע הסלון

קרן קוך: **עד תקרת הבית**, הוצאת קשב
לשירה 2015, 84 עמ'

המשוררת קרן קוך היא זאבה בנעלי בית. אחת שהותירה מאחוריה את אדמות הערבה לטובת רצפה עטופה בשטיחים ארוגים בסלון ביתה. את יללותיה המירה בהשמעת קולות מרגיעים לילד שהיא מגדלת. אש היצירה, אש הנשיות המתפרצת, האש שבוולעת את החיים הפכה ללהבה קטנה המפיצה הרגשת חמימות זעיר-בורגנית בתוך חיי החולין. "היום הזאבה עושה כלים/ עושה כביסה עושה ילדים עושה ביד/ עושה את עצמה/ חיה". קורה שהיא נזכרת בין החלפת חיתול להאכלה במהותה הפראית, האותנטית "לוחשת גחלים היא מתקוממת מפעם לפעם/ מנסה לחקות את יללות הזאבה.../ אבל אז נשמעות יללות אחרות מחדר הילדים".

המחברת חיה בעולם מורכב שהוא מנת חלקם של יוצרים רבים שמנהלים חיי משפחה, עובדים לפרנסתם גם בתחומים שאינם שאובים מעולמם הפנימי והעשיר ויחד עם זאת נלחמים לשמור על גחלת היצירה. "את היד עוצרים, עוד בטרם אחזה בעט, בכיו של בני, הכלים בכיור". אבל למרות חלקי המציאות התובענית היא לא

מעשי אמנות מעולים. דן באיכות הזאת בפירוט סילוואנו אריטי (Silvano Arieti) בספרו Creativity: The Magic Synthesis.

השיר שממנו ציטטתי לעיל – השמיני בין שירי המחזור העוסק בניחות מציל החיים – הוא אחד המוקדים הגלויים ביותר בספר של המתח בין ארוס לתנטוס. הוא משתמש ביצירותיות כמוטיב מתוך סרטו הגאוני של אינגמר ברגמן 'החותם השביעי' – משחק שח של אביר עם המוות. הסרט מסתיים בריקוד עם המוות של כמה מדמויותיו, ובמקביל גם השיר נחתם בריקוד של המשוררת עם המוות. אך בעוד שבסרט הריקוד משמעו פרפור של כניעה לחידלון הכפוי, בשיר המשוררת מביסה את המוות במחול חושני. דמה התוסס בלהט מכושף בהשפעתה של מוזיקה צוענית, מעיר בה חוצפה נערית לסחוף את המוות לרקוד עמה. וגם דמו השחור תוסס. ארוס משחק שח נגד תנטוס וגובר עליו באמצעות המוזיקה והמחול. הדם האדום מביס את הדם השחור.

ביטוי אחר של הקונפליקט בין מוות לחיים מתואר בשיר התשיעי באותו מחזור. בשעה שייסוריה של המשוררת מתעצמים ויולדים בנפשה הדוויה שנאה עזה לחיים, מצילה אותה מהוויתור הסופי נוכחותו של מלאך בירוק – אח או רופא תורן המביא לה כדור נוסף לשיכוך כאביה. המלאך בירוק גואל אותה לרגע מיאוושה הנורא מול מולך החיים התובע אינספור קורבנות. הירוק כידוע הוא היפוכו של האדום במעגל הצבעים. המלאך הוא דמות גברית רבת חסד שהיא חפה מכל אנוכיות – הוא אהבה וחמלה טהורות.

הספר כולו עומד בסימן נוכחותו של המוות והוא מעיד על ייסורי גוף קשים מנשוא. טבעי שבנקודה זאת יתרחשו בנפש מעין סיכומים, ועל כפות המאזניים יוטלו האי נמנעות של הכליון ופיתוי החיים: **"אֲנִי מְנִיחָה עַל כַּף הַפֶּלֶס, אֶת תּוֹעֵפּוֹת אוֹנִי/ וְעַל כַּף הַנְּגִידִית/ אֶת הַמִּתְפַּלֵּה// עַל כַּף אֶחָת דָּחִי וְעוֹד דָּחִי/ וְעַל הַנּוֹתֵרֶת/ אֲבִנִי הַיְקָרוֹת/ הַמְעַשֵׂשׁ וְהַתְּשׁוּקוֹת"** (עמ' 11).

טבעי גם שבתקופה אפוקליפטית כזאת יצונו זכרונות ילדות בחיקה של אמא, שאלות נושנות של זהות יגחו מחביון ותשומת הלב לתקתוקיו של הזמן האוזל תתרחב: **"הַגּוֹף שְׁלִי מוֹדֵד וְמִנִּים/ מְעַבֵּר לְתַקְתוֹק שְׁאוֹן הַזְּמֵן"** (עמ' 9).

בנסיבות כאלה גם טבעי שזיכרון האהבות הגדולות והקטנות על תסכוליהן הבלתי נמנעים ישוב לפקוד את הנפש. סיכום כל הסיכומים הוא זה: **"שֶׁרַק עוֹרֵב יֵדַע לְבַחֵר אֶת הַנוֹצֵץ/ בֵּין אֲבָנִים מֵאֲפִירוֹת"**. רק מהחוויה של קרבת המוות ניתן לזהות את מה שבאמת חשוב לנפש. מכל מקום, החשוב מכל דווקא בעונה כה קשה הוא כצפוי עצם מעשה היצירה. דימוי השלכת שעל העטיפה קשור בהכרח בשיר 'עץ נשיר' (עמ' 33): **לֹד הִיִּיתִי עֵץ נְשִׁיר, עוֹמֵד בְּמַעְרָמָיו/ מוֹל רוּחַ/ אֵיךְ הָיָה שִׁירִי נוֹשְׂרִים אֶל כָּל עֵינַיִם/ דֶּרֶךְ חֲלוֹן פְּתוּחַ/ וְחֵלוֹם אֶחָד קוֹלֵט אֶת הַדְּפִים/ חוֹבֵק מְלָח, נוֹשֵׁק לְצִלִּיל/ בּוֹרֵא תְמוּנָה אֶחָת שׁוֹקֶת/ וּמְכַל הֵיִתֵר/ בּוֹרֵא לְעַצְמוֹ עוֹלָם"**.

מרדכי גלדמן

פליקס לונה

תרגום מספרדית: רמי סערי

אלפונסינה והים

אל רכות החול שהים לטף
עקבה הקט לא ישוב יחף
ונתיב בדרך של תוגה ודממה נעלם
בתהום של המים –
כן, נתיב בדרך של עצב כך נעלם,
קצה שמים.

רק האל יודע לאן את הלכת,
איך לצער כך לאחז הנחת,
את נשכבת לאה בין גלים,
אפופה בצלילים של דגים ואצות ים,
ושירך הוא שיר הבדידות אשר במצולה,
שיר בית העולם.

לכי, אלפונסינה, עם צל בדיוותך,
איזה שיר חדש לובש את דמותך?
קול עתיק יומין של מלח ורוחות
את נפשך סוּחֶף, כמו כריש טורף
הוא לוקח אותך לחלום
דרומה, אלפונסינה,
לבושה שמלת ים.

עם שש בנות הים אין לך מה לדאג
בנתיבי כוכב, בשבילי אלמוג,
זהר סוסוני ים קטנים שסביבך מסמנים
את הלית הירח.
במחצת יורדי ים שקועים במעמקים
את לב פורח.

את אוֹרֵךְ הנמיכי, בבת עיני,
ולישן הניחי לי בגני,
אך אם הוא ישאל,
אל תאמרי שאני כאן אִתְךָ,
רק ספרי שאהבתי.
אם ישאל עלי, אל תגדי לו שום דבר,
רק שלא שבתי.

'אלפונסינה והים' הוא בן למשפחה שבה הים עובד (או מדויק יותר: אובד) שעות נוספות. חשבו על 'זמר אהבה לים' מאת רפאל אליעז או על 'אנבל' מאת אדגר אלן פו ודמיינו את השחייה לאין קץ של אותה נערה שכל טלנובלה תריע לה. והלב? הלב נקרע גם אם מתחת להילת ירח היא "לב פורח".

רוני סומק

משלימה עם מצב של אפרוריות שבו "קרני השמש מחליקות ממנה אל האדמה בלי להשאיר חותם". פסיפס של חיים סתורים ששוכנים בו זה לצד זה ייאוש ותקווה, תשוקה וקיפאון, כובד וקלות "ולמטה עובר מישור/ חופר תלמי חיים, עוקר את נפולת העשב השוטה/ הנושר ממרפסת ביתם. בעונה הבאה למרות הכל, פרח נדיד יגדל פרא בגינתם".

באמצע הסלון של המשפחה פעורה תהום. מקומה בבית מוכר וידוע. קל לעקוף אותה ולהישמר ממנה. לעומת הסכנה הזאת החיים מחוץ לבית מאיימים פי כמה וכמה גם מתוך הצורך לשמור בהם על חזות רגילה ונורמלית: "אנו מנהלים אורח חיים רגיל גלוי וחשוף לעולם/ אבל בפנים, מאחורי הדלת, כמחותרת חשאית, מתחבאים מהעולם, נמנעים ממנו".

הולדת הילד ותהליך גידולו יוצרים מהפך בחייה של המשוררת, מאחים פצעים, חוטים ישנים פרומים נקשרים מחדש ואחרים שוב נפרמים, עולות שאלות של זהות עצמית ותהיות על חוזק נפשי מול תובענותו האבסולוטית של הרך שנוולד וצומח. "המתיקות מתקלפת ממנו כמו בצל שאין קצה לקליפותיו/ וכל קליפות העולם הן ילדי/ בתוכי באושר גמור, מהבהבת ילדה".

בשיר 'התקרה ישרה' האם מבטאת ביושר ובכנות ראויה להערכה את חששותיה מפני כישלון להוות עוגן בטוח לקשור אליו את ילדה הנתמך "את לא האמא הראשונה בעולם שהילד שלה/ נשען עליה גם כשהיא לא מרגישה משענת/ את לא האמא הראשונה בעולם שהילד שלה/ נשען עליה גם כשהיא לא מרגישה משענת...ילדך שוב בא להישען/ את לא בטוחה מי נשען על מי". אבל ילד הוא אבי המשחקים והצחקים ושני היצורים הרופפים מצליחים להפוך את חולשתם לשעשוע מהנה ומחזק: "ילדך שוב נשען עליך/ שניכם נופלים לרצפה ... ילדך צוחק לרווחה/ את צוחקת איתו". הילד שגוזל ממנה זמן יקר ממלא את עולמה ואף מייתר את הצורך שלה בביטוי יצירתי "אני נופלת על קרקע העולם בחבטה/ עד הרגע בו שוב יפקחו/ שתי גולות ענקיות/ וקורות חיי ימשיכו להיכתב". קרן קוך אינה חוששת להכניס אותנו לקודש הקודשים של חדרי ביתה. הרצפה עקומה, התקרה מאיימת לקרוס, יש תהום עמוקה באמצע. כי היא יודעת – כך נראים גם החדרים שלנו, אלופי ההסתרה.

שלמה בן-כסה